

SZEGED NÉPE

Egykoru nemi versezet a szegedi árvizről

Szeged megrendítő árvíz-katasztrófáját egy dorozsmai versfaragó parasztember, bizonyos Balázs Barna Mihály is megörökítette, sőt ponyvairat gyanánt ki is adta. Ez a költemény hallatlan gyarlóságai ellenére is Tinódira emlékeztető becsületességgel, eleven megfigyelő készséggel rajzolja Szeged pusztulását.

Fordítsuk szemünket Szeged városára, kebleket megrázó elpusztulására, melynek az Alföldön már nem is volt párja.

De semmivé tette Tiszának nagyárja.

Édes hazám Szeged, de gyászba borultál.

Sok millió kárt most víz miatt vallottál.

Ilyen történetet régen nem hallottál. Ó emberi nemzet, amely ilyen láttál!

Hetvenkilencben ezernyocszáz után, Március havának éppen Gergely napján,

Tiszának a vize városunk derekán Ostrommal reánk jött sok felől az utcán.

Nem létezett erő, amely megtarthassa Istennek ostorát, vagy meggátolhatta, Mert ő szent Fölsége mihelyest akarja, A földkerekséget vízzel elborítja.

Szeged városában hetvénezer lélek, Ki csak fölkelhetett, tölteni mennének Nyolc egész nap alatt a katonasággal, A gátakon voltak szorgalmatossággal.

Sötét éjjel tölték Szillérnél a gátat, Szél eloltoita valamennyi fákyákat, Hábok elborítják mindenütt a gátot, Sok ember nem látott többé napvilágot.

Március hónapnak tizenkettedikén, A víz megzúdulván a Makkoserdőnél, Városban a sok nép az ágyban pihenvén,

Ki sem szaladhatott, halálát ott lelvén.

Ejjel után történt éppen két óraker, Városházánál volt vészbizottság akkor,

Dáni főispán és Pálfi polgármester, Sírásra fakadott itt mindakét ember.

A víz előbb Rókust, aztán Felsővárost

Már három óraker elborítá azt most, Virradatkor a víz tíz láb magasan állt,

Folyton emelkedett, utcákon zúgva járt.

Házak a népekkel halomra dőltenek, Sok ezer lelket azok itt eltemettek. A vihar egész nap mindéig egyre dült Az időjárás is télire fordult.

Alsóvárosnak is csak csak a temploma van,

Még a nagy oltár itt is a víz alatt van, Házakat az árvíz elsodorla már mind, Az egész városban szomorúságot hint.

Halpiac és Palánk főparokiája, Nyisd meg ajkaidat a hálaadásra, Hogy a nagy árvíznek nem lettél prédája,

Hogy téged megtartott az Úr erős karja.

Temesvár, Kikinda, Zombor elsőbb küldte

Idé az életmet, az Úr áldja érte. Hogyha ezt a csapást Isten reánk mérte,

Kérjük, hogy több várost több veszély ne érje.

Elpusztult a város, nincs is már most Szeged,

Hanem lett belőle egy vízvette sziget. Mint egy jó anyának adakozunk neki, Ha Isten akarja, muszáj neki élni.

Ha valaki kérdi, ki írta ezeket, En, egy szegény paraszt írtam mind ezeket.

Balázs Barna Mihály Kun Dorozsmai írtam.

Az ég legyen tanúm, az Isten a bírám.

Akkor töltöttem be a hatvanhét évet, Amidőn megláttam a nagy veszedelmet.

Vízkarosultaknak adom a számára, Nem drága, csupáncsak tíz krajcár az ára.

Közli Szegedi Balint

WÉBER OPTIKA-FOTO

Széchenyi-tér 5. — Törvényszék mellett

FINALE

Írta: Szantó György

Ha a háborúnak még nem is, de kétségtelenül sokmindennek a végéhez érkeztünk. És így sokmindentől búcsúznunk kell. Olyan a történelmi színpad, mintha a Walkür utolsó felvonásának finalját jelenetoznék rajta, Loga előjött Totam hívó szavára, hogy tűzborítsa Európát és miközben fellángol sisteregve, lobogva, topogva és dohogva a Tűzvarázs, a lángok közül felhangzik a búcsú felséges melódiája, az istenek apja búcsúzik leányától, Brunhildától, aki álombameráltan várja majd, ki lesz az új hős, aki áthatól a tűzengeren, hogy búvós álmából új életre kelte.

Sokmindennek szimbóluma ez a mithikus kép, a huszadik század mítosza, mely minden jel szerint egy kultúra finaleja. Spengleri értelemben búcsúznunk kell a fausti ember kultúrájától, a szó régi vonatkozásában, mert hiszen az elkövetkezendő technikai kultúrát is a fausti ember teremtette meg, a régít is ő pusztítja el.

Dóмок, múzeumok, műemlékek, városok és országrészek pusztulnak el ebben a roppantméretű Tűzvarázsban és mi sajtó szívvel búcsúunk a régi Európától. Faustus doktor, a mágus alkímista műhelyéből vegyszeti gyárok és a nehézipar gyárainak ezrei születtek és pusztulnak most ön-emésztő lángban, saját szülőiteik, a nehéz bombarepülők és messzehordó ágyuk pusztítják őket. És velük együtt hal meg sokminden, a dóмокok és múzeumokon kívül. Világszemléleti, politikai és társadalmi elskatulyázások, dogmatikusan használt jelszavak, eszmecégtáblák, melyek kezdik ebben a földrengésben és ézengésben értelmüket veszíteni.

Az izmusok halála ez, nemcsak politikai, gazdasági és művészeti tekintetben is. Fel kell számolni sokmindennel, ez az egyre izmosodó újgyermek, a technikai kultúra parancsszava. Lázadás az öregek ellen, a múzeumok ellen. Fájdalmas, mint az apák és fiúk örök problémája, de jelenvaló a kultúrák egymást felváltó sorában is, csakúgy mint a generációk életében.

Nem akarjuk az előregedés kétségét kizáró szimptomáit ezuttal vizsgálat tárgyává tenni politikai, társadalmi, gazdasági és bölcséleti léren. Amint a rohamosan haladó technika új hadászatot, taktikát és stratégiát szült, automatikusan és matematikai szükségyszerűséggel, úgy a többi szellemi sikot is átforgatja majd rövid időn belül. Most csupán a műfajok előregedésére akarunk rámutatni és a technikai kultúra lehetőségeiből feltétlenül megszületendő új művészetre.

Az elmúlt évtizedekben sokat beszéltek a művészet csödjéről. Ez helytelen kifejezés, de lényegében igaz. Precízebben meghatározva: a műfajok öregedtek ki, eszmei mondanivalójuk nincs, új formákat nem tudnak kitermelni és legjobb esetben is egyhelyben topognak, ha ugyan az egyre halványabb ismétléseket ennek lehet nevezni. Jelentős operát, kamarazenét, nagy zenekari művet, szonátát, tempómi zenét vagy hegedű-és zongoraversenyt évtizedek óta nem írtak, egy-egy olyan elenyészőszámú kivétellel, talán megközelíti az elmúlt két évszázad hibetelenül dús és tünemé-

nyesértékű zenei termését. A piktúra kiteljesedett az impresszionizmus és postimpresszionizmus multszázadvegi kivirágzásában, az expresszionizmus, futurizmus és kubizmus már a festészet olyan forradalma, mely nem vezetett új kezdetekhez, önmagát pedig nem tudta fejleszteni. A szobrászatban is teljes a dekadencia Rodin óta. Az építészet úgynevezett új stílusa éppen a stílusnélküliség egy sivar kornak sivar kifejezési eszköze a gótika, a renaissance, a barokk, a rokokó, az empire lélekkel telített alkotásai után. Az irodalmi formák is elhervadtak, csak a költők élték túl a többi végleg kiöregedett műfajt. A regény és a dráma tömegtermelése bizony semmi újat sem mutat századunkban.

Kétségtelen, hogy voltak minden kornak és kultúrának olyan kimagasló műfajai, melyek dominálták a többi, mert legalkalmasabbak voltak a korok és kultúrák lelkiségének kifejezésére. Az egyiptomi építészet, a hellén szobrászat, az itáliai festészet, az angol shakespearei dráma, a német zene, az orosz regény és ismét az amerikai építészet parabolája és egyúttal grafikonja térben és időben a korok pszichéjének. De ezzel szemben mementóként állanak előttünk a perzsa, mész, babiloni, kínai, hindu, egyiptomi, arab inka-maya kultúrák évezredek előtt kiöregedett és halott emlékei, amelyek nem tudták magukat átmenteni az emberiség életkifejezésének szerves folytatásába és vérkeringésébe.

Mindeme kultúrák statikusak. A fausti ember mágikus akarata, az európai kultúra dinamikus. Az európai lélekben hatalmas erők forrnak még, nem tud belényugodni kifejezőformáinak halálába és a tűzvarászból máris felroppenni készül a tűzmadár, a technikai kultúra különleges, soha nem látott intenzitású művészete, amely egyesíteni fogja magában az összes műfajokat.

Ezt az új művészetet ma már precízen meg lehet fogalmazni. Ez a távolbavetített, színes, plasztikus hangfilm, melynek technikai lehetőségei adva vannak.

Nemrégiben jött a hír Svájcban át, hogy Angliában tökéletesítették a televíziót. A háború után egy széles rétegek számára is hozzáférhető felvevőkészüléket hoznak forgalomba, amely televíziós adásokat közvetít nemcsak stúdiókból, hanem helyszíni felvételekről is a rádió hangközvetítésével kombináltan.

Frey András érdekes ankarai tudósítása meg arról a filmről ad hírt, melyben Walt Disney költői vonal és színálmái vizuális kíséretül szolgáltnak a klasszikus zeneszámoknak, melveket Stokovszky dirigál.

Ez az új filmműfaj és Walt Disney mesefilmjei jelentik az első lépést az új művészet felé, amely immár nem lesz európai művészet, hanem az emberiség kollektív lelkiségé-

nek kifejezése a fentebb definiált módon.

Nincs szükség túlságosan nagy fantáziára ahhoz, hogy a televíziós rádió huszonnégyórás napi műsorát elképzeljük. Az összes műfajok egyesítése nem annyit jelent majd ebben a műsorban, hogy mindent egybesűrűtünk és egybegyúrunk. Képzeljük csak el, hogy a lakások vetítőfalán a változatos és harmonikus műsor keretében megjelenhetnek majd festmények és szobrok, régiek és újak, minden nap más és más. Lesznek hangversenyek, de varieték, táncpaloták, színházak műsoraiból is minden újdonság, a filmnek pedig egészen új lehetőségei, melyek áthatnak a fotofilmbe a rajz és festményfilmbe, a táncfilmbe, a pantomimba, balletbe és szabadtéri színházba. A műsor nagyrészt útiélmények közvetítése fogja elfoglalni, gondolunk repülőfelvételek, tájak, városképek, építészeti remekművek közvetítésére, melyeknek elenyésző kis részét sem láthatta még a gazdag ember sem, most pedig minden kispolgári munkás, vagy földművescsalád lakásának vetítőtermében megelevenedik majd káprázatos színpompában, gyors egymásutánban és egyetlen gombnyomásra.

Kétségtelen, hogy mindezek mellett megmarad a színház, a film és a hangversenypódium is, csak éppen hogy átalakul formában és a roppant stúdiókba központositva. Nézőközönsége csak szakemberekből fog állni, hiszen a sokmilliónyi közönség lakásában élvezni a munkaidő után. Könyvek is lesznek. De hogy ezek és általában az irodalom hogy fognak átalakulni a televíziós rádió hatása alatt, ehhez már nagyobb fantázia kell. Bizonyos, hogy valami módon belé fog kapcsolódni az irodalom is az új művészi lehetőségekbe, hiszen be kell vallanunk, hogy a szavak és azok összetétele egyre erősebben kopnak, egyre jobban vesznek és nagyon nagy költő legyen, aki új gondolatok és érzések dinamikáját tudja új szóösszetételekben érzékeltetni. Még neki sem árt majd, ha nem fekete betűkben jelennek meg ezek a szavak, hanem hangokban és viziók kíséretében, esetleg tánc- és mozgás, avagy helyszíni felvételekkel aláfestve.

A földönjáró, kétdimenziós síkban mozgó embert a háromdimenziós repülő ember fogja leváltani. Repülőgépek százai szárnyalnak majd a háború után földrészekeken és tengereken át, a művészi fantáziának is ilyen tempógyorsulással kell tehát szárnyalnia. A repülő ember unni fogja a könyvet, a színházat, moziban, hangversenyen órákig való ücsörgést, hiszen lassú lesz számára a leggyorsabb mozdony és villamosított vasút is. Múzeumokban és képműveken sem fog félnapokat ácsorogni, hiszen megkapja lakásában a festmények tökéletesen kivetített színreprodukcióit is, ha éppen erre áhítozik a sok mozgás dinamikája közben pihenőül.

Mindez nem a távoljövő utopisztikus képe, hanem a legközebbi évek gyors egymásutánja. A háború hihetetlen értékeket rombol, ugyanolyan értékeket teremt is, lázas tempóban gyorsítva a technika vívmányait hadicélok szolgálatában, de a bekövetkezendő béke számára.

Lobog a tűzvarázs szerte a földrészekeken és tengereken. Ma már biztos, hogy egy régi világ negyedik felvonásának finalja, ezért kellett Logának a tüzeket meggyújtani Totam parancsára. És mialatt felsistereg körülöttünk a tűzvarázs lángtengere, felhangzik belőle a búcsú felséges melódiája, egy isten búcsúzik kedves leányától, a búvós álomba merült régi kultúrától, hogy egy eljövendő hős kürtszavától új életre ébredjen.

Ólomkristályvásárlás

előtt feltétlenül nézze meg **Berta József** óras, ékszerész raktárát Kiss-utca 3. Olcsó árak, előzékeny kiszolgálás!